

KØBENHAVNS MUSEUM, 2016

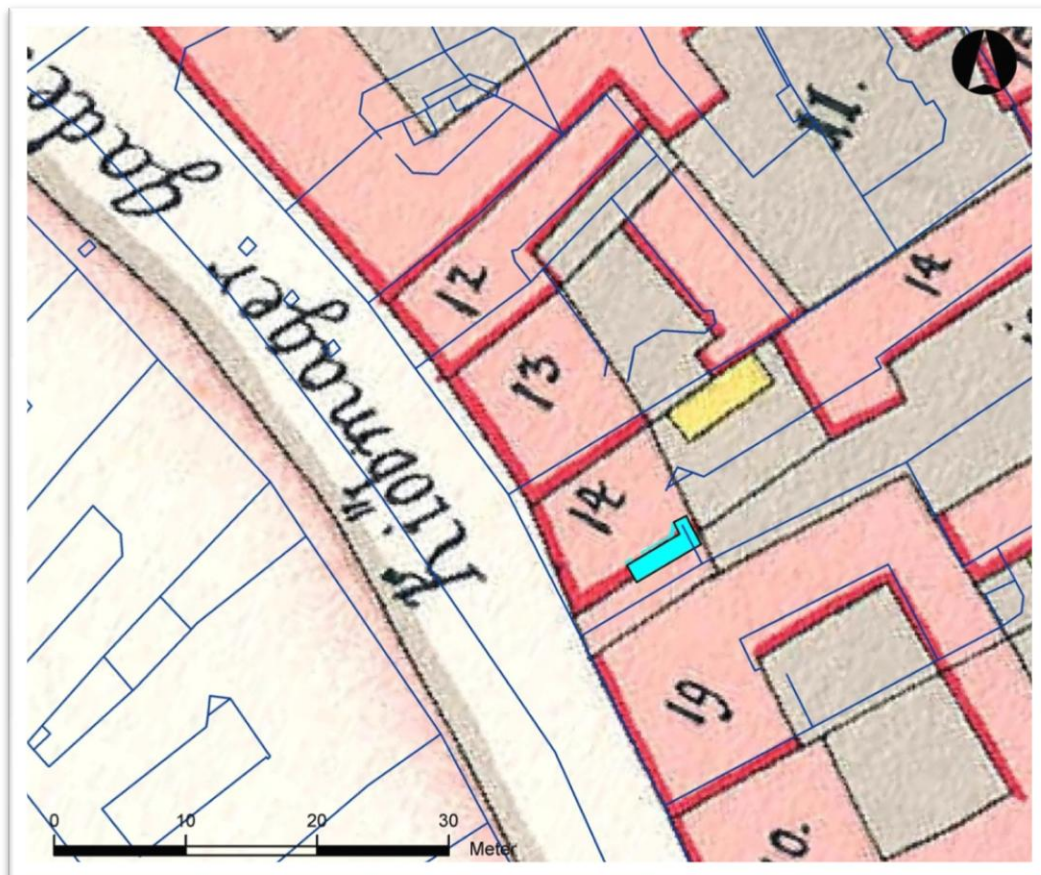
Købmagergade 26

KBM4128

Slots- og Kulturstyrelsens J.nr.:16/00201

Helligånds Sogn, Sokkelund Herred, Københavns Amt,

Sted- og Sb-nummer: 020306-660

Københavns Museum

Vesterbrogade 59

1620 København V

Telefon: +45 33 21 07 72

E-mail: museum@kff.kk.dk

Københavns Museums hjemmeside: www.copenhagen.dk

Forsideillustration: Udsnit af Geddes kvarterkort 1757 med matrikelinddeling og registrerede kontekster.

© Københavns Museum 2016

Indholdsfortegnelse

1	Abstract	5
2	Undersøgelsens forhistorie	6
3	Administrative data og udgravningsdata	7
3.1	Administrative data	7
3.2	Udgravningsdata	7
4	Kulturhistorisk baggrund og områdets naturforhold	8
5	Udgravningsmetode	10
5.1	Digital registrering, lagring og målesystem	10
5.2	Fundindsamling og prøvestrategi	10
6	Undersøgelsens resultater	11
7	Diskuterende sammenfatning	16
8	Litteraturliste	17
9	Oversigtsplan	18

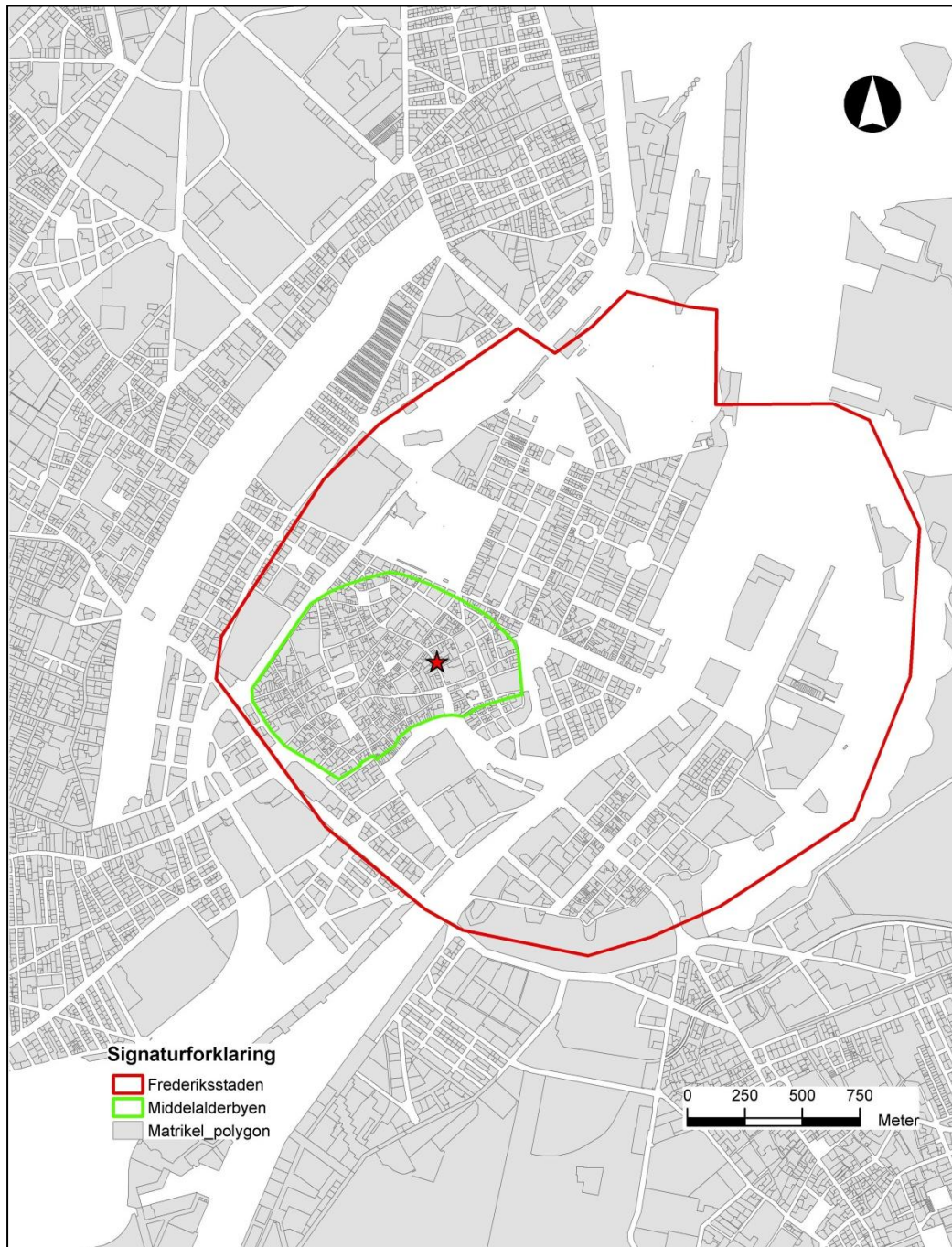

Fig. 1. Kort over København med Købmagergade 26 markeret med rød stjerne.

1 Abstract

I forbindelse med renovering og ombygning af en ejendom på Købmagergade 26 påtraf man i kælderen sten- og teglfundamenter fra ældre bygninger. Disse blev undersøgt og dokumenteret på under en halv dag af arkæologer fra Københavns Museum. Der kunne konstateres rester fra mindst to forskellige bygninger. En ældre bygning er på grundlag af teglstenenes karakter dateret til 1600-tallet. En ombygning synes at have fundet sted i 1800-tallets anden halvdel, hvor dele af den gamle mur blev fjernet samtidig med, at der blev konstrueret et trappehus i moderne teglsten. Der blev ikke gjort fund ved undersøgelsen.

Arkæologiske perioder: Renæssance, Enevælde

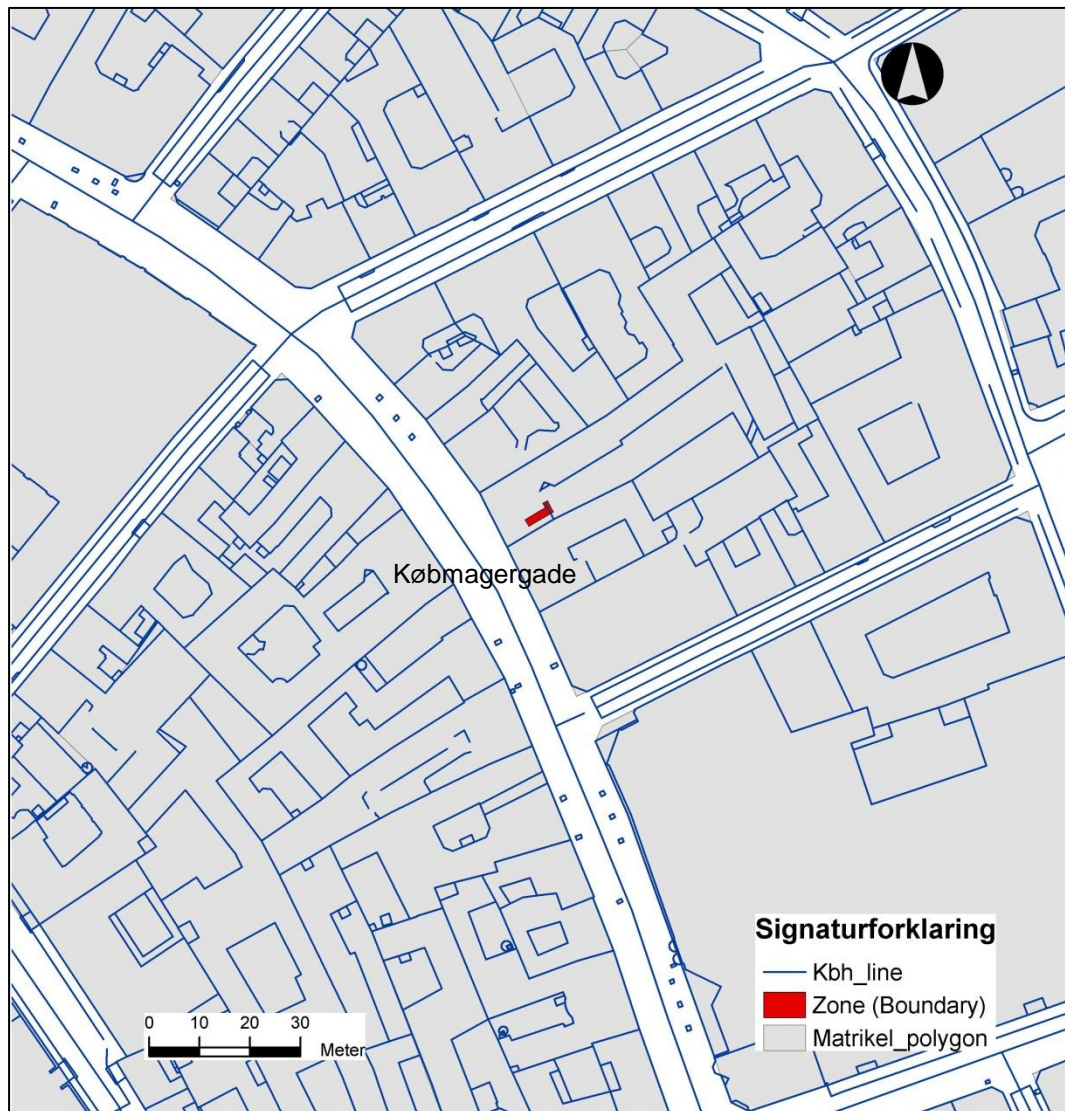
Anlæg og fund: Teglstensmur, stenfundament, trævandrør.

Nøgleord: Købmagergade, trappehus, bygningsfaser

2 Undersøgelsens forhistorie

I forbindelse med udvidelse af en eksisterende butik i en ejendom på Købmagergade 26 stødte man i den gamle portgennemgang på rester af teglmure og stenfundamenter fra ældre bygninger.

Gravearbejdet blev udført uden at Københavns Museum var orienteret og museet var først efterfølgende til stede på lokaliteten. Dele af fundamentet var beskadiget og delvis bortgravet af entreprenøren. Bygningsresterne dokumenteredes på en eftermiddag af to arkæologer fra Københavns Museum. Dette foregik primært ved fotodokumenteret samt håndtegnede skitser over forholdene, da levnenes placering umuliggjorde opmåling med GPS eller totalstation. På grundlag af målinger og foto taget i felten har det med ret stor præcision været muligt efterfølgende at digitalisere de arkæologiske strukturer.

Figur 2. Området omkring Købmagergade med markering af det undersøgte område.

3 Administrative data og udgravningsdata

3.1 Administrative data

Ved ombygning af en ejendom på Købmagergade 26 i Indre By fik Københavns Museum til opgave at udføre en arkæologisk dokumentation af de fremkomne levn.

4.1.2016	Museet ringes op af entreprenøren i forbindelse med fund af trævandrør.
5.1.2016	Lokaliteten besigtiges af museet, hvorved det bliver klart, at der er fremkommet ældre murforløb i forbindelse med gravearbejdet.
8.1.2016	Der indsendes hastebudget til Kulturstyrelsen med henblik på at få registreret murresterne.
12.1.2016	Museet modtager Slots- og Kulturstyrelsens godkendelse af budgettet.
12.1.2016	Museet modtager bygherres godkendelse af budgettet.
13.1.2016	Registreringen igangsættes.

Capital Investment er bygherre og har bekostet undersøgelsen.

3.2 Udgravningsdata

Undersøgelsen blev gennemført i løbet af fire timer d. 13. januar 2016. Udgravningsleder var Per Jansson og som feltarkæolog deltog Claes Hadevik.

KBM-nr. og internt journalnr.	KBM4128, int.sagsnr.3437
Slots- og Kulturstyrelsen journalnr.	16/00201
Amt	København
Herred	Sokkelund
Kommune	København
Kvarter	Købmager
Sogn	Helligånds
Periode for feltarbejde	13.1.2016 – 13.1.2016
Arkæologer	Per Jansson, Claes Hadevik
Areal (m²) samt % af område	10 m ² (?%)
Volume (m³) samt % af område	20-25 m ³ (? %)
Koordinatsystem	DKTM 3
Høidesystem	DVR 90
X-koordinater	1173123
Y-koordinater	652147
Meter over havet	4,1-4,3
Bygherre	Capital Investment
Hovedentreprenør	V. Lindenberg

Tabel 1. Administrative data og udgravningsdata.

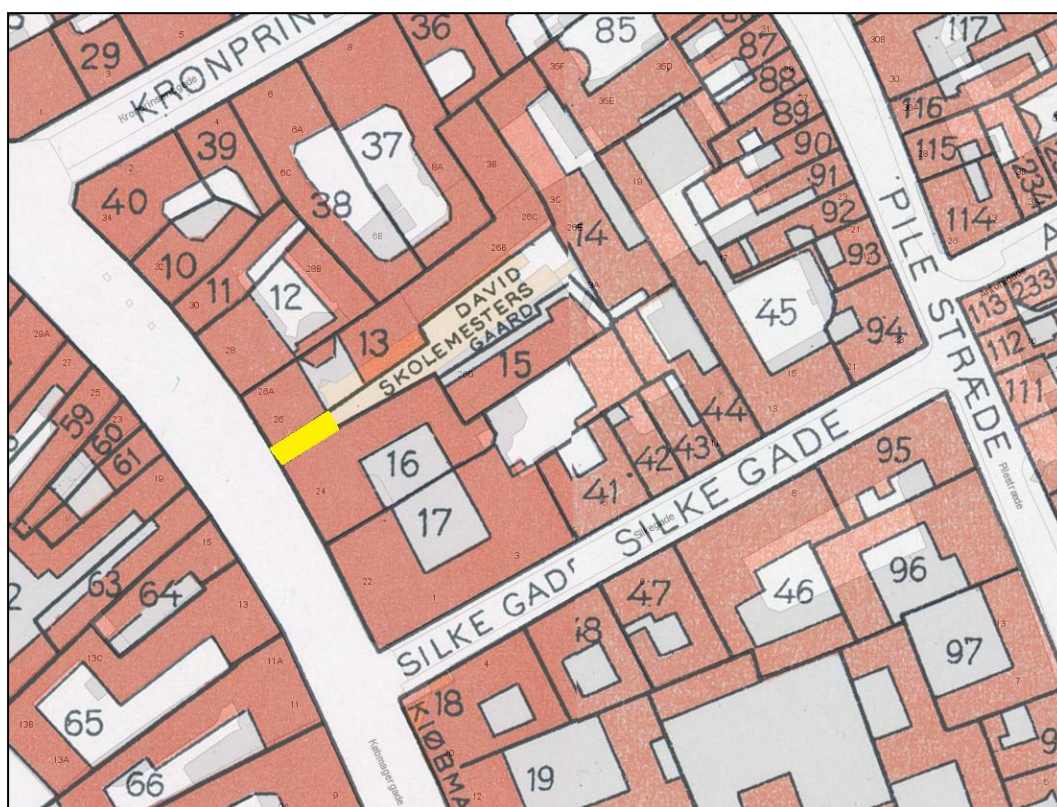
4 Kulturhistorisk baggrund og områdets naturforhold

Bygningsresterne blev påtruffet under det, som formodentlig er en gammel portgennemgang, der har ført til en baggård. I dag er porten overbygget, således at man helt og holdent befinder sig indendørs. Toppen af bygningsresterne lå i ca. kote 9,5 - 9,7 m og kunne følges til bunden af den knapt 2,5 m dybe grøft.

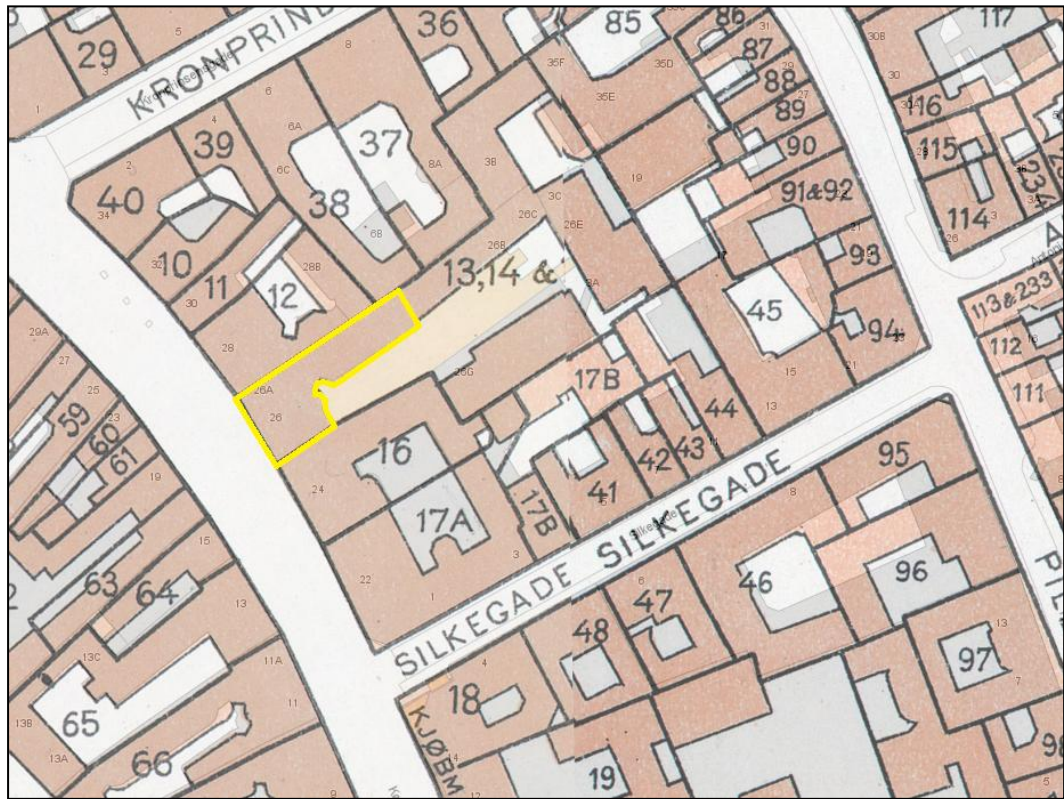
Købmagergade 26 er opført i 1852 som grundmuret forhus på 5 fag og 4 etager for hyrekusk I.S. Bruun. Gården tilhørte i 1653 skolemester David Reich, som havde ni lejeboder i gården (Tønnesen 1988, 266). Gården blev helt op i 1800-tallet kaldt David Skolemesters Gård. Ludvig Holberg logerede fra 1720 hos gårdens daværende ejer, sukkerbager Jacob Gelskerchen. Her blev Holbergs tidlige komedieproduktion til og det var herfra at han solgte sine bøger.

Gården var i virkeligheden en gang eller smøge, som gav adgang til de 4-5 ejendomme, som gården var opdelt i (fig. 3). I en af dem var der vognmandsforretning for hyrevogne, som i 1779 blev overtaget af stor-vognmanden Hans Sørensen Bruun.

Med nybygningen fra 1852 blev gangen slettet (fig. 4).

Figur 3. Udsnit af Stadsconductørens kort fra 1807 med gennemgangen ind til David Skolemesters Gård markeret (gult).

Figur 4. Kort fra 1860 med ejendommen efter nybygningen (gul linje). Gennemgangen er nu lukket.

5 Udgravningsmetode

Da Københavns Museum fik tilgang til ejendommen, var jordarbejdet allerede afsluttet. Museet har derfor ikke haft indflydelse på gravemetode eller prioriteringer.

5.1 Digital registrering, lagring og målesystem

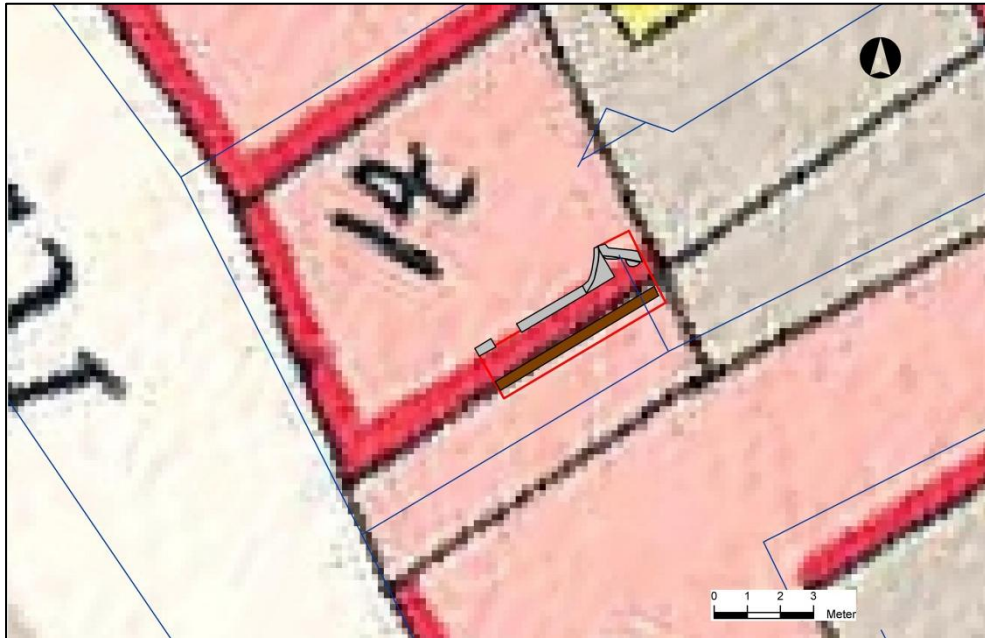
Undersøgelsens placering inde i en bygning umuliggjorde opmåling med GPS eller totalstation. Dokumentationen blev derfor udført ved opmåling i forhold til stående bygningsdele, ved fotos samt skitsetegninger. I efterbearbejdningen er disse data overført til museets registreringsystem Intrasis. Der er anvendt koordinatsystem DKTM zone 3 og højdesystem DVR 90.

5.2 Fundindsamling og prøvestrategi

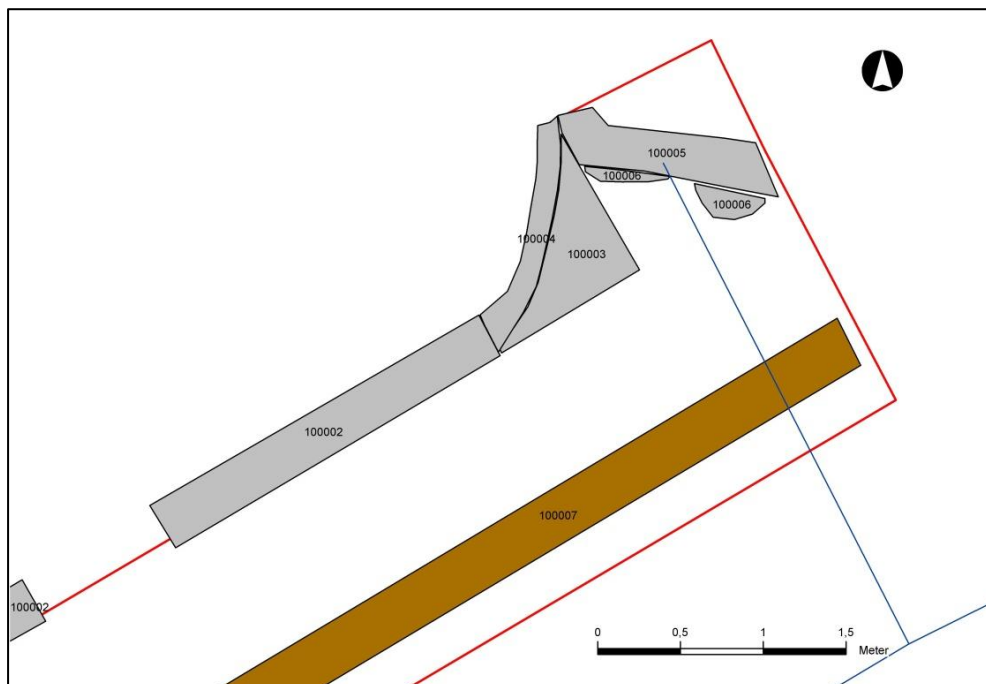
Der blev ikke indsamlet fund fra undersøgelsen. En dendrokronologisk prøve fra et trævandrør liggende i en dybde af 2,5 m under gulvniveau blev indsamlet med henblik på en datering.

6 Undersøgelsens resultater

Undersøgelsen foregik således, at undertegnede og Claes Hadevik dokumenterede de stenfundamenter og teglstensmure, som allerede var fremkommet i forbindelse med ombygning af kælderen. Desuden fandtes et trævandrør (se fig. 2).

Figur 5. Entreprenørens grøft og stratigrafiske objekter fra KBM4128 Købmagergade 26. Geddes kort fra 1761 indlagt som baggrund.

Figur 6. Detaljeret grafisk fremstilling af de registrerede objekter fra Købmagergade 26.

Anlægstype	Antal
Teglmur	4
Stenfundament	1
Trævandrør	1
Total	6

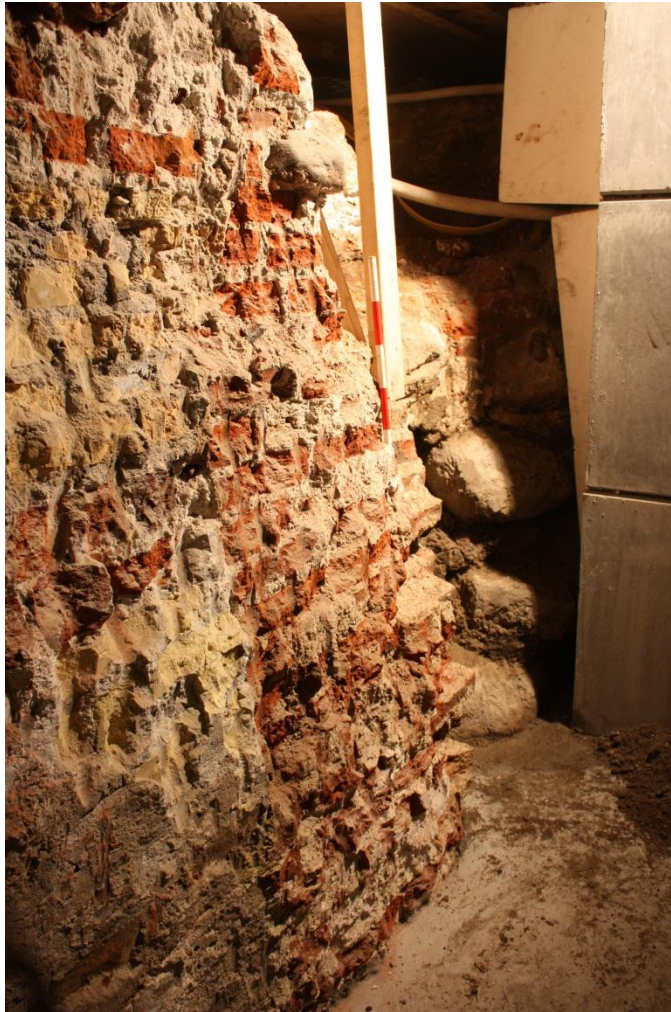
Tabel 2. Registrerede anlæg.

Teglstensmuren indeholdt mindst to faser. Den ældste er tilsyneladende SS100003 og består af håndrørt, rødbrændt teglsten med dimensionerne 0,29-0,30 x 0,14 x 0,07 m. Det ser ud til, at sten- og teglfundamentet SS100005 og SS100006 er anlagt op ad SS100003 (se fig. 7).

Figur 7. Teglstensmuren SS100003 til venstre og dele af fundamentstenene SS100006 til højre.

Nogen sikker datering foreligger ikke, da der ikke fandtes daterende materiale eller andre fund. Teglstenene antyder dog en tidsramme indenfor 1600-tallet. Dette bygger dels på teglstenenes dimensioner samt det faktum, at de er håndrørte. Dele af teglstensmuren var bortgravet inden museet fik mulighed for at dokumentere den, og især mod syd kunne man tydeligt se, hvordan muren var skadet og delvis bortgravet (se fig. 8).

Figur 8. SS100003 set fra sydvest. I billedets venstre side ses den yngre mur SS100002.

SS100003 repræsenterer højst sandsynligt en ydermur. Murens forløb stemmer fint overens med den bygning som ses på Geddes kort fra 1757 og Stadskonduktørens kort fra 1807 (fig. 2 og 3).

Den ældste kontekst synes at være den mur, som dels består af stenfundamentet SS100006 og dels af teglstensmuren SS100005. Muren består af mindst fire "skifter" med grå natursten fra det støbte betongulv og 1,5 m opefter. Oven på stenene var lagt mindst fem skifter af teglsten af samme type som i SS100003.

Den lange teglstensmur, SS100002, og den hvælvede teglstenskonstruktion, SS100004, er højst sandsynligt én og samme konstruktion, men da kun den sydlige facade af væggen var synlig, var det ikke muligt at fastslå dette med sikkerhed. Man kan se, at man ved opbygningen af muren har nedrevet dele af SS100003, men herudover respekterer den nyere del næsten helt den gamle mur (se fig. 7). Den hvælvede del af muren, SS100004, udgør formentlig et gammelt trappehus. Den består af gulbrunt tegl, som nok er fra 1800-tallets senere del, formentlig fra nybygningen i 1852. Da det meste af SS100005 virker intakt, er det muligt, at man har tilføjet et nyt trappehus, deraf den hvælvede form. Alternativt kan man have erstattet en ældre trappe med en ny.

Figur 9. I baggrunden ses den hvælvede teglstensmur SS100004.

I bunden af den gravede grøft blev påtruffet et trævandrør, ST100007. Røret lå nedgravet i en dybde af 2,4 m under terræn under det, som tolkedes som den gamle portgennemgang til baggården. Trævandrøret var blevet fjernet inden undersøgelsen efter aftale med museet (se fig. 10). En skive af trævandrøret blev afsavet til eventuel datering. Trævandrøret er af pommersk fyr, barkklædt, velbevaret og 28 cm tykt. Rørets indre diameter er 11 cm.

Figur 10. Blik mod Købmagergade. Nederst ses trævandreret ST100007. Til højre ses dele af den yngre teglstensmur SS100002.

Kontekst-id	Subklasse	Tolkning	Datering
100002	Teglstensmur	Kældermur	1852?
100003	Teglstensmur	Kældermur	1600-tallet
100004	Teglstensmur	Trappehusvæg	1852?
100005	Teglstensmur	Fundament/mur	1600-tallet
100006	Stenfundament	Fundament	1600-tallet
100007	Trævandrør	Vandledning	1600-tallet

Tabel 3. Registrerede kontekster fra Købmagergade 26.

7 Diskuterende sammenfatning

De fremkomne murrester repræsenterer tre faser og mindst to forskellige bygninger. SS100003 og SS100005 og SS100006 kan være samtidige, hvis man ser på teglenes karakteristika og hvorledes de forskellige murdele respekterer hinanden. SS100002 og SS100004 repræsenterer derimod en klart yngre fase. Teglene er af meget nyere dato – formentlig fra nybygningen i 1852 - og man har desuden ved denne lejlighed nedrevet dele af den ældre teglstensmur, SS100003, i forbindelse med opførelsen.

Trævandrøret hører til den ældre bebyggelse inden nybygningen.

8 Litteraturliste

Tønnesen, A. 1988. Nord for Strøget, *København før og nu – og aldrig. Bind 4: En billedkavalkade om København inden for voldene og søerne*, ed. Bramsen, B. & P. Fogtdal.

9 Oversigtsplan

